

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายสังคมในการจัดการคุณภาพการศึกษา
สำหรับโครงการมหาวิทยาลัยชีวิต : กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Enhancement of social network participation in educational quality management

For a real life university project : A case of Chaiyaphum Rajabhat University

จรรยา อนันต์สุวรรณชัย*

ดร.สังวาลย์ เพ็ญยุระ**

ดร.วิเชียร รุ้ยนง***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายสังคมในระดับองค์กรของผู้เรียน คือ ศูนย์เรียนรู้มิ่งมงคลคีรี และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการจัดการคุณภาพการศึกษา สำหรับหมวดวิชาเฉพาะด้านบังคับ ประกอบด้วยวิชาเครือข่ายชุมชน วิชาวิสาทกิจชุมชน และวิชาการทำแผนแม่บทชุมชน โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ดำเนินการวิจัยโดยใช้หลักการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีขั้นตอนการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสังเกต และการสะท้อนกลับ โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัยรวมทั้งสิ้น 73 คน คือ นักศึกษา จำนวน 45 คน อาจารย์ผู้สอนในศูนย์เรียนรู้ในสังกัดโครงการมหาวิทยาลัยชีวิต จำนวน 4 คน ครู กศน.ตำบลพระบุ จำนวน 2 คน ตำบลพระยืน จำนวน 2 คน และเครือข่ายสังคมในชุมชนที่นักศึกษาอาศัยอยู่ ตำบลพระบุ 10 คน ตำบลพระยืน 10 คน

ผลการวิจัย พบว่า

วิชาเครือข่ายชุมชน ตำบลพระยืน เป็นกิจกรรมเครือข่ายภาคประชาสังคม ที่มีเรื่องความเชื่อ และความศรัทธาเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นประโยชน์ต่อสังคม ยอมรับและมีบรรทัดฐานร่วมกันอย่างสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ตำบลพระบุ เป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมที่ให้คนในชุมชนได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการทำงานของเครือข่าย

วิชาวิสาทกิจชุมชน ตำบลพระยืน เรียนรู้การทำผ้าใบกันสาดจากประสบการณ์ตรง เป็นการสร้างนักวิสาทกิจชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ถ่ายทอดความรู้ด้วยจิตอาสา เป็นแหล่งภูมิปัญญา และเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ตำบลพระบุ เรียนรู้วิถีและขั้นตอนของการทำเหมมเห็ดนำไปฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ มีความรู้ด้านการคำนวณต้นทุน กำไรของการทำธุรกิจของชุมชน มีการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง

วิชาการทำแผนแม่บทชุมชน ตำบลพระยืน เชื่อว่าผู้นำมีความสามารถการกระทำ การแก้ไขปัญหาต่างๆ แทนชุมชนได้ ตำบลพระบุ ผู้นำมีความเข้มแข็งและมีภาวะผู้นำสูง การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี การนำกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมหลักของชุมชน มาอบรมให้กับชุมชนส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, เครือข่ายทางสังคม, การจัดการคุณภาพการศึกษา

* ปรัชญาคุณภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

** อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

***รองอธิการบดีฝ่ายกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ABSTRACT

The purpose of this research was to enhance the participation of social network in the level of learners in Mingmongkolkiri Learning Center and Non-Formal and informal Education Centers in their instructional management of three specialized and required courses under the authority of Real Life University, a project of Chaiyaphum Rajabhat University. The three courses were “community networking”, “community enterprise” and “community master plan”. The methods of Total Quality Management (TQM) and participatory action research (PAR) (with 4 steps: planning, acting, observing and reflecting) were used, The target group of 73 persons consisted of 45 students, 4 teachers of Real Life University, 2 teachers from Phrabu Non-Formal and informal Education Center, 2 teachers from Phrayuen Non-Formal and informal Education Center and 10 villages each from Tambon Phrayuen and Tambon Phrabu.

The findings of the research were as follows.

On the subject of community networking, in Tambon Phrayuen it was found that fails in a holy woman played a key role in uniting people who voluntarily joined the learning activities. In Tambon Phrabu, the aeration of social space for community exchanges was crucial of social element.

On the subject of community enterprise, in Tambon Phrayuen, people learned to produce rain canvas roof by actual and direct practice, thus creating real community business, became self-reliant and sustainable. In Tambon Phrabu, People learned to produce fermented mushroom, increased their skills as well as finance and book keeping skills.

On the subject community master plan, people in Phrayuen believed that leaders were capable of solving their problems on behalf of the community. In Tambon Phrabu, the leaders were strong, possessing leadership quality at a high level and people’s participation was welcome. Bringing basic values of the community to integrated and helped to improve people’s quality of life.

Keywords: Participation, Social Networking, Educational quality Management

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพ เพราะมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุด ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2512 ว่า “งานด้านการศึกษาเป็นงานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติเพราะความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาของพลเมืองเป็นข้อใหญ่จึงต้องจัดการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น” จากพระราชดำรัสข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจัดการคุณภาพด้านการศึกษาที่มีความสำคัญยิ่งเป็นตัวชี้วัดความเจริญของประเทศการเข้ามามีส่วนร่วมของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องรวมถึงประชาชนทุกคนต้องหันมาใส่ใจในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ก้าวทันกับนานาประเทศในยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy Society) ซึ่งอาศัยความรู้เป็นรากฐานนั้นจำเป็นต้องกระทำความควบคู่กันไปในทุกๆ ด้าน

การเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยจึงมีการพัฒนาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโดยพัฒนาประเทศไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ที่เน้นการใช้ความรู้และนวัตกรรม (Innovation) เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาประเทศเพื่อสร้างศักยภาพ และความพร้อมในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ,

2548) จากกระแสโลกาภิวัตน์ และการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวมาแล้ว ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาประเทศเข้าสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ดังนั้นจึงมีคำถามเกิดขึ้นว่าจะมีแนวทางอย่างไรในการ พัฒนาสังคมเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและแตกต่างกันอยู่กับบริบทของสังคมนั้นเมื่อวิเคราะห์ลงไปว่าสังคมประกอบด้วยคน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมตามแนวทางที่กำหนดไว้ในแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนั้นในการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้องค์ประกอบสำคัญที่ต้องพิจารณา และต้องได้รับการพัฒนาให้มีความสมดุล คือ คน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็น เครื่องมือและกลไกสำคัญในการพัฒนาการพัฒนาชุมชนนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาสังคม ไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะหากมีการพัฒนาชุมชนจะทำให้เกิดการพัฒนาค้นคว้าสิ่งแวดล้อมตาม ไปด้วยการพัฒนาไปสู่ชุมชนการเรียนรู้จึงเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาชุมชนในกรอบนโยบายของรัฐบาลในกรอบ แนวทางการพัฒนาประเทศจากแผนพัฒนาฉบับที่ 9 และฉบับที่ 10 ทั้งสองฉบับที่กล่าวมาแล้วได้อธิบายชุมชน แห่งการเรียนรู้ (Learning Community) ไว้ว่าเป็นชุมชนที่สนับสนุนการสร้างความรู้ การถ่าย ทอดและการใช้ความรู้ ให้เกิดประโยชน์ต่ออาชีพ รวมทั้งมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และความรู้อันเป็นภูมิปัญญาของ ชุมชน โดยอาศัยกลไกการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของคนในชุมชน โดยเป้าหมายอยู่ที่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และมีความเอื้ออาทรต่อกัน จากแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า ชุมชนแห่งการ เรียนรู้มีองค์ ประกอบสำคัญอยู่ 3 ประการได้แก่ คน สิ่งแวดล้อมของชุมชน และกระบวนการถ่าย ทอดความรู้ของคน ในชุมชนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ในส่วนของการจัดการศึกษานั้น ระดับการศึกษาที่สำคัญที่เป็น ตัวชี้วัดการ พัฒนาประเทศคือ “ระดับอุดมศึกษา” กระแสการปฏิรูปอุดมศึกษาจึงเกิดขึ้นในทุกประเทศทั่วโลกและมีปัจจัยสำคัญ ที่เป็นแรงผลักดันให้มีการปฏิรูปการศึกษาคือการขยายตัวปริมาณนักศึกษาและความต้องการศึกษาต่อ ระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มขึ้น ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาประเทศปัญหาคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของ ผู้จ้างแรงงาน การถูกจำกัดด้านงบประมาณ และภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ นอกจากมูลเหตุดังกล่าวข้างต้นแล้ว การประกาศใช้ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นับเป็นแรงผลักดันที่สำคัญจึงต้องมีการปฏิรูปการศึกษาและ การอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ เปรียบเทียบกับของไทยภารกิจนำอุดมศึกษาสู่ความทันสมัยและนำสมัย ภารกิจนำอุดมศึกษาสู่การเปิดเสรีและการนำ อุดมศึกษาสู่ปวงชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

ในสังคมปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเป็นยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ นวัตกรรมความรู้และการเรียนรู้เป็นปัจจัย สำคัญในการพัฒนาด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ต้องส่งเสริม และสร้างสถานการณ์ เพื่อการเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และเพิ่มขีดความสามารถให้กับคนส่วนใหญ่ในประเทศ โดยการสร้างเครือ ข่ายและให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน ของตนและสถานศึกษา ภายใต้การพัฒนายุคโลกาภิวัตน์ประเทศไทยจะต้องพัฒนาคุณภาพของคนทางการศึกษา ให้มีศักยภาพสูงขึ้นจึงจะแบ่งปันในเวทีโลกและกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของเครือข่ายทุกเครือข่าย คือ การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ด้านข้อมูล ข่าวสาร หรือประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน เป็นการประสานพลัง ถือเป็นการใช้ ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาในรูปแบบของเครือข่าย จึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญประการหนึ่ง ของการพัฒนาองค์กร การพัฒนาความเป็นเครือข่ายจึงอยู่ที่ความไว้วางใจการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อการทำภารกิจ ประสานผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นสิ่งที่ทำให้เครือข่ายประสบผลสำเร็จ ฉะนั้นควรมีการรักษาสัมพันธภาพ และรักษา ผลประโยชน์อย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของความเท่าเทียมจากที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้ มิ่งมงคลคีรี โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ และรับผิดชอบเป็นอาจารย์สอนหมวดวิชา

เฉพาะด้านบังคับ ซึ่งประกอบด้วย วิชาการทำแผนแม่บทชุมชน วิชาสหกิจชุมชน และเครือข่ายชุมชน จึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายสังคม ในการจัดการคุณภาพการศึกษาสำหรับปวงชน และเพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์แก่สังคม ชุมชน ผู้สนใจและสถานศึกษาที่มีลักษณะการเรียนการสอนเทียบเคียงกัน ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดไปพร้อมๆ กับการพัฒนาประเทศที่มากมายหลายมิติเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านการศึกษาและก้าวเข้าสู่สังคมประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกต่อไป

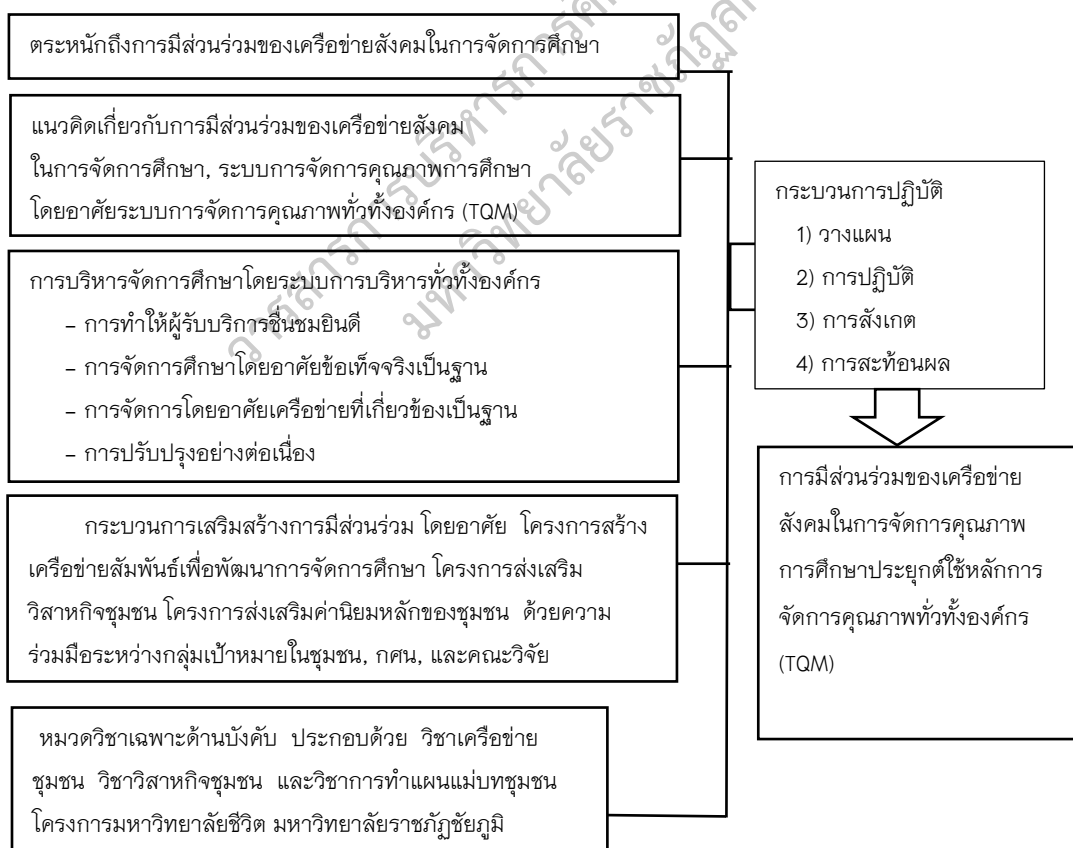
คำถามการวิจัย

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายสังคมในการจัดการคุณภาพการศึกษาสำหรับโครงการมหาวิทยาลัยชีวิตกรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิมีลักษณะอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายสังคมในระดับองค์กรของผู้เรียน และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการจัดการคุณภาพการศึกษาสำหรับหมวดวิชาเฉพาะด้านบังคับ ประกอบด้วยวิชาเครือข่ายชุมชน วิชาสหกิจชุมชน และ วิชาการทำแผนแม่บทชุมชน ศูนย์เรียนรู้ มิ่งมงคลศิริโครงการมหาวิทยาลัยชีวิต มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาจำนวน 45 คนที่ลงทะเบียนเรียนวิชาเครือข่ายชุมชน วิชาวิสาหกิจชุมชน และวิชาการทำแผนแม่บทชุมชน อาจารย์ผู้สอนในศูนย์เรียนรู้ในสังกัดโครงการมหาวิทยาลัยชีวิต มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 4 คน ครูฝึกคน.ตำบลพระบุ จำนวน 2 คน ตำบลพระยืน จำนวน 2 คน และเครือข่ายสังคมในชุมชนที่นักศึกษาอาศัยอยู่ตำบลพระบุ 10 คน ตำบลพระยืน 10 คนจำนวนทั้งสิ้น 73 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบบันทึกการประชุม แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบวิเคราะห์แผนผังสังคมมิติ (Socio gram) แบบจดบันทึกภาคสนาม (Field Note)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บข้อมูลจากผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key person)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิธีการตรวจสอบความถูกต้องเชิงประจักษ์ (Empirical Validity) และความถูกต้องเชิงปรากฏการณ์ (Phenomenological Validity)

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยอาศัยหลักการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรสรุปพบว่า

1. วิชาเครือข่ายชุมชน วิชาเครือข่ายชุมชน ตำบลพระยืน เป็นกิจกรรมเครือข่ายภาคประชาสังคมที่มีเรื่องความเชื่อ และความศรัทธาเข้ามาเกี่ยวข้อง เครือข่ายดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อสังคม ในด้านการลดความเสี่ยงทางสังคม โดยมีแนวทางที่จะมีความสัมพันธ์กับคนที่ตนเองให้ความเชื่อถือหรือไว้วางใจ ด้วยการใช้เครือข่ายของตนเอง ยอมรับและมีบรรทัดฐานร่วมกันอย่างสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิตและความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี ส่วนกิจกรรมเครือข่ายภาคประชาสังคม ตำบลพระบุ เป็นเครือข่ายด้านการสร้างพื้นที่ทางสังคมที่ให้คนในชุมชนได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการทำงานของเครือข่าย และกระบวนการตอบสนองต่อความรู้สึกทางด้านจิตใจของคนที่แสดงเจตจำนงในการร่วมกันสร้างพลังและนวัตกรรมใหม่ต่อชุมชนและสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้คนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์และเป้าหมายอันเดียวกัน
2. วิชาวิสาหกิจชุมชน วิชาวิสาหกิจชุมชนของตำบลพระยืนประสบความสำเร็จเพราะการทำผ้าใบกันสาดบ้านโนนบ่อ เป็นการดำเนินการแบบฝึกพลัง ทำให้เห็นความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจชุมชนอย่างชัดเจน จากการนำผ้าใบกันสาดไปจำหน่ายทั่วประเทศ จนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า เป็นการสร้างนักวิสาหกิจชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน จนทำให้คนใน

ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผลการวิจัยในครั้งนี้ จะนำเอาความรู้จากประสบการณ์ตรงของตำบลพระยืนไปคำแนะนำ เพื่อแก้ไขและพัฒนาพื้นที่หรือท้องถิ่นอื่น โดยผู้ประกอบการทำผ้าใบกันสาดบ้านโนนบ่อ ยินดีเป็นวิทยากรเพื่อ ถ่ายทอดความรู้ ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาพร้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และให้คำปรึกษาสำหรับบุคคลที่สนใจ วิสาหกิจชุมชน ของตำบลพระยุคนในชุมชนอยากเรียนรู้วิถีและขั้นตอนของการทำแหม่มเห็ดเพื่อจะได้นำไปฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ พร้อมทั้งได้รู้วิธีการคำนวณต้นทุน กำไรของการทำธุรกิจ ผู้วิจัยได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมในเรื่องต้นทุนทางบัญชีที่ แท้จริงนั้นประกอบไปด้วยต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปรต้องนำมาคำนวณเพื่อประกอบการตัดสินใจว่าจะทำเป็นอาชีพ หรือไม่ โดยมี กคน.พระบุเป็นพี่เลี้ยง คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำด้านต่างๆ การเข้ารับความรู้เกี่ยวกับการทำวิสาหกิจ ชุมชนแห่งนี้ ได้รับการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง สามารถนำความรู้ไปสร้างความมั่นคงให้กับการทำวิสาหกิจชุมชนได้

3. วิสาหกิจทำแหม่มเห็ดชุมชน การทำแหม่มเห็ดชุมชน ตำบลพระยุคน พบว่า มีผู้นำเพียง 2 คน คือ ผู้ใหญ่บ้าน และ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ดำเนินการทั้งหมดทุกครั้งที่ทุกปี ส่วนกรรมการคนอื่นๆ และบางคนไม่เคยเข้าร่วมทำแหม่มเห็ด แต่ก็ยังมีสถานะเป็นคณะกรรมการ คนในชุมชนบางส่วนให้ความไว้วางใจกับผู้นำ และเชื่อว่าผู้นำมีความสามารถในการกระทำการ และสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ แหม่มเห็ดชุมชนได้ ทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนน้อย การทำแหม่มเห็ดชุมชน ตำบลพระยุคน พบว่า ผู้นำมีความเข้มแข็งและมีภาวะผู้นำสูง จึงทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี การนำกิจกรรมโครงการส่งเสริมค่านิยมหลักของชุมชนมา อบรมนับว่าเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตและมีความสำคัญกับทุกคน ทำให้สังคมหรือชุมชนเข้าใจ ปัญหา ร่วมกันคิดหาทางออก รู้จักตนเองมากขึ้น บนพื้นฐานสิ่งแวดล้อมที่ดี ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

กิจกรรมเครือข่ายภาคประชาชนหรือประชาสังคมของตำบลพระยุคนเครือข่ายดังกล่าวนี้มีเป็นประโยชน์ ต่อสังคม ในแง่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับ ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย (2549) ได้ให้ความหมายของเครือข่าย ทางสังคม คือชุดความสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกันระหว่างปัจเจกและตัวปัจเจกเอง เป็นช่องทางที่มีความสัมพันธ์ร่วมกับ จุดยืนส่วนตัวภายในสังคมวัฒนธรรมหนึ่งและหลายๆ พื้นที่สังคมวัฒนธรรม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามีเครือข่ายที่เป็น “ผีตัวเดียวกัน” (รากเหง้าของเครือข่ายทางสายเลือด) ซึ่งมีความสำคัญในโลกปัจจุบันก็เพื่อเป็นการลดความเสี่ยง ทางสังคม จึงต้องหาแนวทางที่จะมีความสัมพันธ์กับคนที่ตนเองให้ความเชื่อถือหรือไว้วางใจ ใช้เครือข่ายของตนเอง การยอมรับในกฎกติกาและบรรทัดฐานร่วมกันอย่างสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ แล้ว ทำให้เกิดความมั่นคง ในชีวิตและความสัมพันธ์ทางสังคม

ส่วนกิจกรรมเครือข่ายภาคประชาสังคม ตำบลพระยุคน เป็นเครือข่ายในด้านการสร้างพื้นที่ทางสังคม โดยเป็น เครือข่ายแห่งการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน ให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะพึ่งตนเองได้ เป็นการเชื่อมโยงสายใยสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายชุมชนกับบุคคลกลุ่มองค์กรชุมชนระดับต่างๆ เพื่อร่วมกัน เรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ สนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนของสมาชิกให้ ประสบความสำเร็จดังนั้น เครือข่ายชุมชนจึงมุ่งเน้นในการสร้างพื้นที่ให้สังคมชุมชนรับรู้และยอมรับในการเข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนยิ่งเครือข่ายที่มีลักษณะสำคัญที่มุ่งเน้นการใช้องค์ความรู้ของชุมชนมาใช้และแก้ไขปัญหา ของชุมชน ด้วยการให้ชุมชนร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมายของเครือข่าย ร่วมกันสรุป บทเรียน จัดตั้งองค์กรร่วม ร่วมกันบริหารและจัดการอย่างเหมาะสม มีทรัพยากรที่เพียงพอ ใช้กระบวนการถ่ายทอด และเชื่อมโยงความรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สมาชิกสนับสนุนส่งเสริมกันและกัน และมีระบบ ผลประโยชน์ที่ดี ฉะนั้นจึงถือได้ว่า เครือข่ายชุมชนมีความสำคัญต่อชุมชน สังคม และสมาชิก เพราะสามารถแก้ไข

ปัญหาและพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ สอดคล้องกับ จำนง แรกพินิจ (2551) ได้วิเคราะห์ผลงานเครือข่ายในด้านการสร้างชุมชนแนวปฏิบัติว่าเป็นกระบวนการสร้างแรงจูงใจ และกระบวนการทำงานภายใต้กรอบแนวคิด และความรู้ที่เกิดขึ้นจากความสามัคคีในเครือข่าย ที่รวมเข้าเป็นชุมชนแนวปฏิบัติ จึงเป็นพลังแฝงที่ฝังอยู่ในเครือข่าย เป็นเสมือนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก โดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นองค์ความรู้ในรูปแบบต่างๆ ที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันสร้างขึ้น และนำความรู้นั้นไปใช้เป็นแนวทางในการทำงานประจำของตน รวมทั้งการเผยแพร่องค์ความรู้ไปสู่ชุมชนภายนอกจนกลายเป็นความรู้ที่ลึกซึ้ง และเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้หรือนวัตกรรมใหม่ของชุมชน

ในวิชาวิสาทกิจชุมชนการก่อให้เกิดการสะสมและต่อยอดความรู้ เช่นการทำผ้าใบกันสาดบ้านโนนบ่อ ตำบลพระยืน จะกลายเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งหรืออาจมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการจัดการศึกษาว่า ควรจะให้ตัวแทนของท้องถิ่นที่เข้าร่วมจัดการศึกษาที่ทำให้เกิดการมีจิตสำนึกเพื่อส่วนร่วมคือท้องถิ่นของตนเอง เมื่อศึกษาไปแล้วสามารถนำไปใช้ได้จริง นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการสะสมและต่อยอดความรู้ในภูมิปัญญาของท้องถิ่นจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งหรืออาจมีการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาระหว่างท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนก็จะนำ ผลการวิจัยเสนอต่อฝ่ายวิชาการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อเพิ่มเติมแนวคิด วิถีปฏิบัติที่เป็นความต้องการของคนในชุมชนที่แท้จริง

ในส่วนของการจัดทำแผนแม่บทชุมชนที่เข้มแข็ง ของตำบลพระบุ พบว่าการมีภาวะผู้นำสูง มีผลต่อความเจริญ มั่นคง และเข้มแข็งเป็นประโยชน์ต่อชุมชน สอดคล้องกับ สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2551) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของบุคลากรว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจในการปฏิบัติงาน และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากรเอง การที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งทำให้ความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้นผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร ในด้านการเข้ามามีส่วนร่วมของ กศน. ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สำคัญและเป็นเครือข่ายที่ดีในการจัดการศึกษาให้กับชุมชน เป็นการให้การศึกษาที่เป็นพื้นฐาน เพื่อส่งต่อไปกับ โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี เห็นได้ว่าชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพราะทุนมนุษย์ เป็นต้นทุนที่มีค่ามหาศาล และเป็นตัวชี้วัด ความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายสังคม จึงมีบทบาทที่สำคัญที่จะบ่งบอกให้นานาชาติ ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าในทุกๆ ด้าน ดังนั้นการจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานจึงเป็นทางเลือกของภาคประชาชน กศน. มีบทบาทหน้าที่โดยตรงเน้นเป้าหมาย คือ ชุมชน เป็นการสร้างความเข้มแข็งที่รากฐานที่จำเป็น ซึ่งต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งระบบ

ในส่วนของนักศึกษาคุณนริศเรียนรู้มีงมคลศศิริ ที่ลงทะเบียนเรียนในหมวดวิชาเฉพาะด้านบังคับ ประกอบด้วยวิชาเครือข่ายชุมชน วิชาวิสาทกิจชุมชน และวิชาการทำแผนแม่บทชุมชน ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า จากการได้รับความรู้จากชั้นเรียนและลงปฏิบัติจริงในพื้นที่ ทำให้เข้าใจหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และวิถีปฏิบัติได้ชัดเจนขึ้น ในฐานะนักศึกษาที่อาศัยอยู่ในแต่ละชุมชน จะไปให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์กับชุมชนอย่างจริงจัง ตามแนวทางและหลักการที่ได้เรียนรู้จากการได้ศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นพลังความคิดที่สร้างสรรค์ สนับสนุนและเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน มีประสิทธิภาพ และพร้อมจะนำพาชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าที่ผ่านมา ให้เกิดการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

ข้อค้นพบที่น่าสนใจจากการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมอย่างจริงจัง และสม่ำเสมอจะเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประเวศ วะสี (2555) การจัดการศึกษา โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นระบบการศึกษาทางเลือกของภาคประชาชนที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งที่ฐานราก ที่จำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งระบบ โดยให้ความสำคัญกับครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น สถาบันศาสนา เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรอื่นของประชาชน เต็มเต็มการจัดการศึกษาที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่สุขภาพของคนไทย ทั้งทางด้านสติปัญญา จิตใจ ร่างกายและสังคม

ผลการประยุกต์ใช้หลักการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรในการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย โครงการ การสร้างเครือข่ายสัมพันธ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา โครงการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และโครงการส่งเสริมค่านิยมหลักของชุมชน ปรากฏว่าในช่วงของการวางแผนกิจกรรมโครงการ การตรวจสอบและประเมินให้ผลสะท้อนกลับ เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการ เป็นการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น การทำงานเป็นทีม และการร่วมมือร่วมใจของกลุ่มเป้าหมายที่จะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษา การได้ลงพื้นที่เข้าร่วมสังเกตการณ์ในสภาพจริง และได้รับความร่วมมือจากทีมงาน ได้รับข้อมูลในสภาพความเป็นจริงในการดำเนินกิจกรรมทุกขั้นตอน จากนั้นนำมาขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาปรับปรุง เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นสอดคล้องกับหลักการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรในการดำเนินกิจกรรม

กระบวนการดำเนินกิจกรรมโครงการ สิ่งที่ปรากฏชัดเจนคือ การมีส่วนร่วมในชุมชนให้ประชาชนตัดสินใจร่วมกันก่อให้เกิดการพัฒนาที่มาจากชุมชนเองเพื่อลดการพึ่งพิงจากสังคมภายนอก ก่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้ในที่สุด ความรู้ที่ชาวบ้านได้รับการวิจัยจะกลายเป็นความคิด ความรู้ใหม่ ซึ่งได้จากการเรียนรู้ร่วมกันโดยการปฏิบัติจริง และจากแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการที่เอาเข้าไปสู่ชุมชนนั้นๆ ด้วยและยังนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับหลักการสำคัญในการดำเนินงานคือการทำให้ผู้รับบริการชื่นชมยินดีการจัดการโดยอาศัยข้อเท็จจริงเป็นฐาน การจัดการโดยอาศัยบุคลากรในองค์กรเป็นฐานและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มโนทัศน์แกนกลางเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความพึงพอใจของผู้รับบริการบุคลากรในองค์กรมีความพึงพอใจซึ่งกันและกันการทำงานมุ่งเน้นกระบวนการ การทำงานเป็นทีม บุคลากรทำงานอย่างต่อเนื่องมีการป้องกันความเสียหายหรือผิดพลาดในการดำเนินงานและมีการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การตัดสินใจต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงโดยอาศัยข้อมูลเป็นฐาน

ส่วนการทำแผนแม่บทชุมชนของตำบลพระบุ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พบว่าผู้นำเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัญหากระบวนการตัดสินใจร่วมกัน เช่นการวางแผน การปฏิบัติการตามแผนหรือโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตรงตามความต้องการของคนในชุมชน ถือได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน จนกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการหาทางออกให้กับสังคมหรือชุมชนของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพิงความรู้จากนักวิชาการเพียงอย่างเดียวและยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้กับชาวบ้านชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการทำวิจัยด้วย สามารถเป็นการนำการพัฒนาที่ดีลงสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ การเอาใจใส่ชุมชนสังคมอย่างจริงจังของผู้นำ ส่งผลให้ชาวบ้านชุมชนสัมพันธ์ได้จึงทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมของเครือข่ายและคนในชุมชนเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ รวมถึงการวิเคราะห์บริบทของชุมชนวัฒนธรรมที่ตึงตังที่ปฏิบัติกันมาในชุมชนก็มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้กระบวนการพัฒนาดังกล่าว เป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านและชุมชน โดยก่อให้เกิดเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาของตนเอง ด้วยตนเอง เพื่อตนเอง จะเห็นได้ว่าตำบลพระบุนี้ได้รับการร่วมแรงร่วมใจจากชุมชนได้มากกว่าตำบล พระยีนเพราะสังเกตได้จากการเอาใจใส่ซึ่งกันและกันของคนในชุมชน การได้รับการยอมรับจากการแสดงความคิดเห็นต่างๆ การยอมรับอำนาจการตัดสินใจให้ใครคนใดคนหนึ่งนั้นถือเป็นการพัฒนาวิถีประชาธิปไตยโดยแท้จริง เคารพในความเห็นต่างทำความเข้าใจกันให้ชัดเจนว่า ใครทำหน้าที่อะไร ทำตามสิทธิหน้าที่ของคนให้สมบูรณ์

ส่งผลให้ชุมชนสังคมน่าอยู่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเห็นได้จากการลงพื้นที่ของกิจกรรมโครงการค่านิยมหลักของชุมชน ทั้งข้อการวิเคราะห์ชุมชนภาพในอดีตและอยากเห็นชุมชนของตนเองเป็นอย่างไรในอนาคตเป็นการจินตนาการภาพ โดยไม่มีข้อจำกัดทางด้านความคิดทุกคนได้แสดงออกตามใจตนเองที่อยากเห็นอยากเป็น การมีส่วนร่วมเป็น กระบวนการสำคัญที่ผู้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและแก้ปัญหา ของตนเอง ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของชาวบ้าน ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม ควบคุมกำกับ กระบวนการดำเนินงาน มีการทำงานเป็นทีม บุคลากรทำงานอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดคุณภาพ กระบวนการดังกล่าว ถือเป็นหัวใจของการพัฒนาสอดคล้องกับกมล สดประเสริฐ (2537) ที่เห็นว่ากิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการของชุมชน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความพยายามในการแก้ไขปัญหาชุมชนของนักวิจัยที่ปฏิบัติการร่วมกันกับชุมชน โดยนักวิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานหรือเป็นผู้อำนวยความสะดวกวิจัย ซึ่งมีบทบาทหลักในการเป็นผู้ช่วยเหลือในกระบวนการวิจัยตั้งแต่ แรกเริ่ม และค่อยๆ ลดการช่วยเหลือลง และหวังว่าเมื่อดำเนินการวิจัยไปจนสิ้นสุดโครงการแล้ว ประชาชนจะมีความรู้ จากการเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างพลังที่พอเพียงจนสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยตัวเองอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่รอรับการช่วยเหลือจากภายนอก

จะเห็นว่าแนวคิดในการจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานชุมชนมีความสำคัญและมีบทบาทต่อการพัฒนา ในด้านการจัดการศึกษาอย่างยิ่ง เพราะการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศเพื่อให้ทัดเทียมกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียนและทั่วโลก ยังต้องอาศัยคนในชุมชนเป็นฐาน การเข้าใจบริบทของชุมชนอย่างถ่องแท้จะทำให้ การนำเสนอ แนวคิด หลักการ แนวทาง รวมทั้งประสบการณ์ตรงของคนในชุมชนจะเป็นตัวชี้วัดศักยภาพของชุมชนนั้นๆ ทำให้ ภาครัฐหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปทำหน้าที่ได้ง่ายขึ้น มองเห็นปัญหา ได้ชัดเจน และแก้ไขจุดบกพร่องต่างๆ ได้ทันเวลาแต่ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะสำเร็จได้ด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมของเครือข่ายสังคมในทุกชั้นตอนอย่าง เข้าใจและจริงจัง สอดคล้องกับแนวคิดของ Erwin William (1976, p. 138 อ้างถึงในกองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นกระบวนการ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและแก้ปัญหาของตนเอง ใช้ความคิด สร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามการปฏิบัติงาน ขององค์กร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และยังสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) เห็นว่าการ สร้างสังคมความรู้และสังคมภูมิปัญญา คือ แนวทางสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ แต่สังคมภูมิปัญญา และสังคม ความรู้ที่แท้จริงควรมาจากฐานรากของสังคม และการพัฒนาอย่างสมบูรณ์การต้องเอาพื้นฐานที่เป็นตัวตั้ง เพราะชุมชน คือ ฐานรากของประเทศ ถ้าชุมชนทั้งหมดเข้มแข็งทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การศึกษา ประชาธิปไตย ประเทศไทยก็จะมั่นคง

ข้อเสนอแนะ

การที่ผู้วิจัยได้ร่วมมือกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยการประยุกต์ใช้หลักการการจัดการคุณภาพทั่วทั้ง องค์กรในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายสังคมในการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาเฉพาะด้านบังคับ ประกอบด้วย วิชาเครือข่ายชุมชน วิชาวิสาหกิจชุมชน และ วิชาการทำแผนแม่บทชุมชน ได้ค้นพบประเด็นสำคัญในการ ดำเนินกิจกรรมวิจัยเชิงปฏิบัติการและการประยุกต์ใช้หลักการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรในบริบทการจัดการศึกษา จึงขอเสนอแนะสำหรับผู้สนใจจะนำแนวทางการดำเนินงานดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการ การศึกษาในบริบทที่แตกต่างออกไปดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ประเด็นสำคัญที่ควรตระหนักในประการแรก คือความร่วมมือในกระบวนการดำเนินกิจกรรมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ พบว่าหน่วยงานและชุมชน ที่ศูนย์เรียนรู้ตั้งอยู่ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ดังนั้นทางมหาวิทยาลัยจึงควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ชุมชนหรือสังคมองค์กรต่างๆ เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.2 ประสพการณ์จากการวิจัยในครั้งนี้ได้ประจักษ์ว่า ในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเฉพาะอาจารย์ผู้ร่วมสอนในหมวดวิชาเดียวกันเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันและเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย ฉะนั้นหากจะมีการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในองค์กรควรให้ความสำคัญกับบุคคลกลุ่มนี้เป็นพิเศษ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยติดตามการให้ความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประสิทธิผลความสำเร็จของการพัฒนาการศึกษา โดยเน้นการเสริมสร้างพลังเครือข่ายของชุมชนหรือสังคมให้เข้มแข็งและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

2.2 ควรศึกษาปัจจัยด้านบุคลากรและภาคีเครือข่ายว่ามีผลกระทบต่อกระบวนการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาการศึกษาในระดับใด เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กมล สุตประเสริฐ. (2537). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน*. กรุงเทพฯ:สำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.

กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2550). กรุงเทพฯ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*.

กรุงเทพฯ : ซัดเซส มีเดีย.

จรรยา ภัทตราจันทร์. (2554). *การวิจัยและพัฒนาในบริบททางการศึกษา*. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

ชินลัดดา สุวรรณอัจฉริย. (2549). *เครือข่ายทางสังคม (Social Networks)*. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.

ประเวศ วะสี. (2555). *จุดเปลี่ยนมหาวิทยาลัยไทย-จุดเปลี่ยนประเทศไทย ในโพสทูเดย์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 3463*

สุภางค์ จันทร์วานิช. (2531). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2551). *การบริหารท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ : สามเจริญพาณิชย์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2543). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*

ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *รูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ*.

กรุงเทพฯ: กลุ่มงานบริหารและจัดการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง*. กรุงเทพฯ:

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.